

NAAR EEN EERLIJKE POLITIEK

Inhoud

0. WAAROM ?	2
1. HOE KAN DE POLITIEK EERLIJKER ?	4
1.1. Belangenvermenging voorkomen	4
1.1.1. Scheiding der machten tussen gemeenteraad & schepencollege.....	4
1.1.2. Minder coalitiecultuur - voor een meer inclusieve bestuurscultuur	5
1.2. Immocratie aanpakken	6
1.2.1. Goede praktijken - adviezen van Audit Vlaanderen	6
1.2.2. Uitsluiting bij overheidsopdrachten	6
1.2.3. Misbruik van voorkennis	7
1.2.4. Meer transparantie	7
1.2.5. Inzage in onroerend vermogen van gemeenteraadsleden en Schepenen	7
1.3. Meer actieve transparantie	7
1.3.1 Meer lokaal beleidsnieuws: lokaal nieuwsplatform	7
1.3.2. Openbaarheid van bestuur	8
1.3.2. Wijzigingen meerjarenplan voorleggen aan gemeenteraad	10
1.3.3. Rapporten Audit Vlaanderen openbaar maken.....	10
1.3.4. Motiveringsplicht bij overruling beslissing administratie	10
1.3.5. Financieel.....	10
1.4. Ombudsdienst ipv politiek dienstbetoon.....	11
1.5. Meer controle	11
1.6. Geen politieke benoemingen meer	12
1.7. Eén deontologische code voor alle gemeenten.....	12
2. HOE KRIJGT DE BURGER MEER IMPACT OP HET BELEID?	13
2.1. Hoe kan de burger meer deelnemen aan het beleid ?	13
Een participatiereglement is verplicht bij decreet !	13
Ook gelote burgerraden opnemen in decreet	13
Van adviesraden naar burgerraden/dorpsraden	14
Spreekrecht voor voorzitters (of afgevaardigden) van adviesraden.....	15
2.2. Hoe de burger overtuigen tot deelname aan het beleid ?.....	15
Inspraakcultuur	15
Budget	16

Inspraakambtenaar	16
3. HOE KAN DE GEMEENTERAAD REPRESENTATIEVER ?.....	17
3.1. Afschaffing imperiali systeem	17
AUTEURS.....	18

0. WAAROM ?

Democratie betekent letterlijk **macht van/voor het volk**. Het is een principe waarover ruime eensgezindheid bestaat. Vraag is hoe we omgaan met die macht. Benutten we die macht wel volledig en op een goede manier ? Welk stuk van een (lokale) democratie wordt benut en welke niet ?

Doorheen de geschiedenis bepalen de media en communicatiemiddelen hoe wij wij ons informeren, hoe we denken, hoe we een mening vormen, wat we uiteindelijk beslissen en in hoeverre we ernaar handelen; dat begon enkele honderden jaren geleden bij de man op de markt, later bij kranten, dan radio, dan was er televisie. Twintig jaar geleden begon internet waarop dan uiteindelijk de sociale media ontstonden.

We beschikken nu over veel informatie en over de macht om volksvertegenwoordigers te kiezen. We beschikken als burger nog niet over de macht om mee te beslissen, maar wel om drukingsmiddelen te organiseren, gaande van betogingen, petities, mail acties, polls op sociale media enz.

Aan de ene kant zien we dat vele mensen in veel thema's **niet geïnteresseerd** zijn. Daar kunnen verschillende redenen voor zijn. Ofwel interesseert het hen niet omdat het buiten hun leefwereld valt, mensen hebben immers andere zorgen aan hun hoofd. Ofwel zijn het thema's die wél hun leefwereld raken, maar die gewoon technisch complex zijn. Zoals bijvoorbeeld wonen; iedereen moet ergens wonen, het belangt dus iedereen aan. Maar het is een thema waar je zelfs als politiek mandataris moeilijk zinvolle standpunten over kan nemen, laat staat als gewone burger. Ook het feit dat mensen niet mogen meebeslissen, is geen motivator om zich te informeren en een mening te vormen.

Aan de andere kant zien we op sociale media dat veel mensen **wel degelijk begaan** zijn met vele thema's. Mensen zijn bezorgd over hun eigen welzijn en welvaart, maar velen zijn ook bezorgd over de ruimere wereld en over hun nageslacht. Mensen beginnen echter pas in vele gevallen te reageren als het al te laat is, als beslissingen reeds genomen zijn.

We streven naar een sterke lokale democratie met maximale participatie van burgers. Democratie gaat over veel zaken, gaande van privacy, rechtsstaat tot vrije meningsuiting.

Een andere oorzaak voor de desinteresse (of zelfs aversie) is (het beeld) dat **politiek 'vuil'** is door polarisering en allerlei vormen van netwerkcorruptie en achterkamerpolitiek.

Als we als burger willen dat dit verandert, zullen we zelf initiatief moeten nemen en verandering doorduwen want de huidige politieke partijen gaan dit niet zelf doen. We moeten daarom investeren in de lokale democratie zodat de burger **meer inspraak** (lees: impact) krijgt op het beleid en de lokale democratie **eerlijker en efficiënter** functioneert.

De inhoudelijke scope is het gemeentelijke niveau, maar de juridische scope omvat alle beleidsniveaus. Sommige wijzigingen kunnen op gemeentelijk niveau, terwijl andere wijzigingen enkel op een hoger beleidsniveau kunnen.

1. HOE KAN DE POLITIEK EERLIJKER ?

Politiek heeft de slechte naam van soms gepolariseerd, corrupt en leugenachtig te zijn. Hoewel de meeste politici oprecht en integer zijn, gebeuren er effectief fouten die men kan voorkomen als politici in een andere politieke cultuur kunnen werken of als er een grondiger controlesysteem zou bestaan.

PRO heeft daarom voorstellen uitgewerkt die de politiek eerlijker moeten maken.

Daarbij zijn er drie niveaus waarop we de politieke cultuur en het systeem willen veranderen :

- zo moeten er wijzigingen komen in de regelgeving Vlaams /Federaal, vooral dan het **gemeentedecreet**
- daarnaast zijn er zaken waarvoor de **gemeente** bevoegd is
- en tenslotte wijzen we op eigen verantwoordelijkheid van **politici en politieke partijen**

1.1. Belangenvermenging voorkomen

1.1.1. Scheiding der machten tussen gemeenteraad & schepencollege

Geen schepenen in de gemeenteraad

Een middel om belangenvermenging en risico op machtsmisbruik te verkleinen is een functiescheiding. In een democratie spreekt men van een 'scheiding der machten'. Het betekent dat verschillende sleutelfuncties niet door één persoon (of één groep mensen zoals een politieke partij) mag uitgevoerd worden. We zijn voor een scheiding der machten omdat het belangenvermenging vermijdt en zorgt voor meer interne controle. We willen dit principe daarom in de Grondwet verankeren.

Op gemeentelijk vlak betekent dit dat er een scheiding moet zijn tussen de uitvoerende en de wetgevende macht, met name tussen schepencollege en gemeenteraad. Dat is nu niet het geval omdat schepenen ook in de gemeenteraad zetelen.

Depolitisering schepencollege

Belangrijkste criterium voor de **keuze van een Schepen** voor PRO is integriteit, visie en expertise, los van een politieke partijkleur. We stellen daarom voor dat kandidaat schepenen één voor één **solliciteren bij de gemeenteraad**, die dan de beste kandidaat vervolgens benoemt in een geheime stemming. Voor PRO hoeft een Schepen geen verkozen gemeenteraadslid te zijn of in de betrokken gemeente te wonen.

De **burgemeester** moet eveneens gekozen worden door de gemeenteraad, maar dan uit één van de gemeenteraadsliden. Hij is op die manier een verbinding tussen bevolking en administratie.

Op die manier streven we naar een **depolitisering en professionalisering** van de uitvoerende macht op alle beleidsniveaus, waaronder dus ook het gemeentelijk niveau.

We willen voor deze voorstellen het gemeentedecreet aanpassen.

Geen cumul schepenambt igv risico op belangenconflict

Voor ons mogen politici cumuleren en dus bijverdienen, zolang er geen belangenconflicten ontstaan. Dat is voor ons het **enige criterium**.

Zo'n belangenconflict kan ontstaan in hoofde van iemand die economische belangen heeft in een bouwdoosier en tegelijk invloed kan uitoefenen op het beslissingsproces. Zo'n belangenconflict kan ontstaan in hoofde van één persoon, maar uiteraard ook in hoofde van een groep personen, zoals bijvoorbeeld een familie of een politieke partij.

We willen daarom bij de toewijzing van schepenfuncties igv mogelijke belangenconflicten de benoeming ervan kunnen tegenhouden. Belangenconflicten worden nu reeds gehanteerd om kandidaat Commissarissen te weerhouden bij de Europese Commissie. Dat moet ook zo op gemeentelijk niveau. Een gemeenteraad moet op basis hiervan in beroep kunnen gaan tegen de benoeming van een Schepen. We willen dat het gemeentedecreet dit voorziet.

1.1.2. Minder coalitiecultuur - voor een meer inclusieve bestuurscultuur

De politiek cultuur in België bestaat er momenteel in dat partijen na verkiezingen elkaar opzoeken om samen een putch te plegen op de macht door middel van een meerderheidscoalitie. Meerderheidscoalities zijn echter ondemocratisch omdat ze ingaan tegen de scheiding der machten en omdat ze de vrije concurrentie van meningen beknot.

In de economie is het bijvoorbeeld eveneens verboden om kartels te vormen omdat ze eerlijke procesvorming belemmeren.

We willen daarom meerderheidscoalities vermijden. Dat kan door een minderheidscoalitie (al dan niet met gedoogsteun) of door een proportionele coalitie (waarbij alle partijen vertegenwoordigd worden in de uitvoerende macht, zijnde het Schepencollege).

We willen toch al volgende afspraken maken met andere partijen :

Meerjarenplan en begroting door gehele gemeenteraad

We pleiten ervoor dat een meerjarenplan en de begrotingen (jaarbudgetten) worden opgemaakt door de gehele gemeenteraad in plaats van enkel een meerderheidscoalitie. Dit kan in de praktijk via de diverse bevoegde raadscommissies. Gemeenteraadscommissies doen het voorbereidend werk van een gemeenteraad. Daarin wordt dikwijls beter gewerkt, over de grenzen van meerderheid - oppositie omdat ze discreet werken. In plenaire gemeenteraadszittingen hebben (oppositie)raadsleden immers de drang om zich te profileren.

Bij gebrek aan consensus binnen het college beslist de gemeenteraad

[Art 41 van het gemeentedecreet](#) laat toe dat de gemeenteraad een aantal bevoegdheden toevertrouwt aan het Schepencollege. We zijn akkoord zolang er binnen het College een consensus is, maar indien er intern binnen het college geen consensus bestaat over een

dossier, dient het voorgelegd te worden aan de gemeenteraad. Deze regel wordt best mee opgenomen in een bestuursakkoord in plaats van elkaar te dwingen om toch maar tot een consensus te komen. Op deze manier is er meer 'vrije concurrentie van meningen'.

In het verlengde hiervan dient de gemeenteraad te beslissen voor zaken die niet in een bestuursakkoord staan en waarover geen consensus bestaat binnen een Schepencollege.

Op deze manier wordt de coalitiecultuur meer losgelaten en worden meer partijen betrokken bij het beleid. We zijn ervan overtuigd dat dit ten goede komt aan de vrije concurrentie van meningen en aan de kwaliteit en het niveau van beleidsbeslissingen.

Afschaffing decreet constructieve motie van wantrouwen

Het nieuwe decreet rond constructieve motie van wantrouwen **vertrekt van een politieke cultuur waar meerderheidscoalities** de regel zijn. Dat is uiteraard een fout uitgangspunt. We stellen daarom voor om dit decreet af te schaffen.

1.2. Immocratie aanpakken

Audit Vlaanderen kreeg in 2021 maar liefst 86 forensische meldingen over mogelijke misdrijven bij lokale besturen. Sinds de opstart in 2014 waren het er nooit eerder zoveel, [blijkt uit het laatste jaarverslag](#). Ook het aantal klachten over mogelijke misbruiken brak met 119 meldingen alle records. Sinds 2018 zijn al [veertien forensische audits uitgevoerd naar onfrisse vastgoeddeals](#) bij lokale besturen.

1.2.1. Goede praktijken - adviezen van Audit Vlaanderen

De onafhankelijke positie van de gemeentelijke omgevingsambtenaar is onvoldoende gegarandeerd doorheen het omgevingsvergunningsproces. Daarnaast zijn er onvoldoende afspraken over het behandelen van dossiers met een mogelijk belangenconflict. Dat blijkt uit de thema-audit Omgevingsvergunningen van Audit Vlaanderen bij vijftien lokale besturen in Vlaanderen.¹

Audit Vlaanderen evalueert door middel van audits het systeem van organisatiebeheersing van de lokale besturen en de Vlaamse administratie.

Tijdens een audit treffen auditoren regelmatig goede werkmethoden. [Hier](#) vindt u een aantal van die goede praktijken. PRO wil deze praktijken **invoeren in alle gemeenten**.

1.2.2. Uitsluiting bij overheidsopdrachten

Voor PRO zijn media en economie de vierde en de vijfde macht (cfr [driemachtenleer](#)) en de vijf machten moeten onderling gescheiden blijven. Diverse affaires van [immocratie](#) tonen aan dat er te weinig scheiding is tussen de 'machten' economie en uitvoerende macht. Met alle vormen van beïnvloeding en netwerkcorruptie vandien.

¹https://www.apache.be/2021/10/18/audit-plaatst-vraagtekens-bij-onafhankelijk-stedenbouwkundige-ambtenaren?justloggedin=true&check_logged_in=1

PRO vindt dat een (risico op) **belangenconflict** een **uitsluitingscriterium** moet zijn bij de toewijzing van overheidsopdrachten.

1.2.3. Misbruik van voorkennis

In het verlengde daarvan moeten we ook eens nadenken over **misbruik van voorkennis** bij vastgoedtransacties in het kader van het beleid rond omgevingsontwikkeling. Misbruik van voorkennis is strafbaar bij aandelentransacties, dus waarom niet bij vastgoedtransacties.

1.2.4. Meer transparantie

Alle individuele afwijkingen op een RUP moeten ter goedkeuring voorgelegd worden aan de gemeenteraad.

1.2.5. Inzage in onroerend vermogen van gemeenteraadsleden en Schepenen

Het is bij bepaalde beslissingen nuttig om te weten welke Schepenen en gemeenteraadsleden directe en indirecte belangen hebben in welke onroerende goederen in een gemeente, bijvoorbeeld bij herziening van circulatieplannen.

Daarom pleit PRO voor een onroerende vermogensaangifte bij het Rekenhof dat ter beschikking is in een geheime zitting van de gemeenteraadsleden.

1.3. Meer actieve transparantie

Een andere middel om het risico op machtsmisbruik te verkleinen is transparantie. Het is belangrijk dat transparantie 'actief' is, dit wil zeggen dat de overheid zelf het initiatief neemt om informatie publiek te maken en burgers te informeren. Het kan niet de bedoeling zijn dat nieuwsgierige burgers of de lokale media moeten gaan zoeken welke informatie waar zit.

Alle informatie over de gemeente moet daarom minstens beschikbaar gesteld worden via de gemeentelijke website. Cijfers (of directe linken) moeten op de website van de gemeente staan.

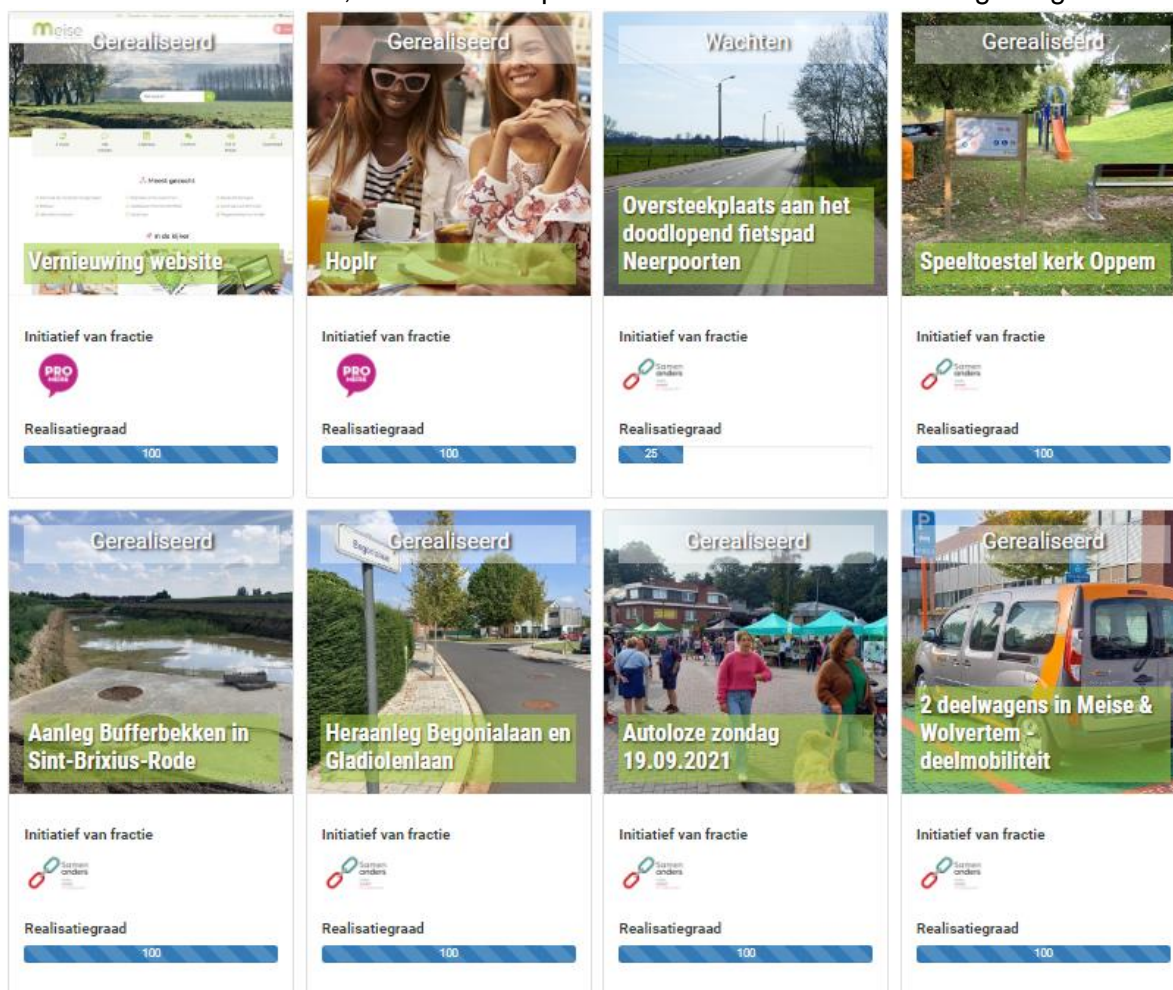
1.3.1 Meer lokaal beleidsnieuws: lokaal nieuwsplatform

Er is een gebrek aan kritisch nieuws rond lokaal beleid. Burgers zetten daarom soms zelf een nieuwsplatform op, zoals PRO in Meise gedaan heeft. We willen dergelijk platform institutionaliseren met **alle gemeentelijke projecten, beleidsbeslissingen en voorstellen** waarop **ook raadsleden** voorstellen kunnen lanceren en die van andere raadsleden bespreken.

Het moet voor de burger en de lokale media mogelijk zijn om naast achtergrondinformatie ook het **stemgedrag van een verkozene** in het verkozen orgaan op te zoeken, om te kunnen nagaan of de verkozen wel degelijk doet wat hij/zij beweert. Allemaal zaken om mee op te nemen in zo'n nieuwsplatform

We willen dat het Vlaams Gewest hiervoor een applicatie ontwikkelt voor alle gemeenten.

Per project en beleidsbeslissing moet door de participatieambtenaar **alle beslissingen van het schepencollege en gemeenteraad** worden gepubliceerd. Samen met de standpunten van individuele raadsleden, evenals standpunten van adviesraden en belangenorganisaties.

We willen de hele waaier aan instrumenten verankeren.

1.3.2. Openbaarheid van bestuur

1.3.1.1. Intergemeentelijke samenwerkingen verminderen en vereenvoudigen ²

Er rijzen heel wat vragen over de controle op die samenwerkingsverbanden door de lokale besturen en de verkozen raadsleden. Vaak zien we dat samenwerkingsverbanden een eigen leven gaan leiden en dat de lokale bestuurders niet altijd de 'leidende' entiteiten zijn van die samenwerkingsverbanden.

Om te beginnen willen we een doorgedreven **democratisering van de intercommunales**. Zo sluiten we ons aan bij het voorstel van de VVSG om minstens **één bestuurder per**

² <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1821140>

gemeente te garanderen, met name de bevoegde vakschepen die daarvoor niet vergoed wordt. Dit maakt immers deel uit van zijn functie.³ Zo krijgt elke gemeente inzage en inspraak in het bestuur.

Daarnaast moeten intercommunales juridisch vereenvoudigd worden door omvorming naar een Coöperatieve Vennootschap waarvan de gemeentes de leden zijn. Ze moeten ook verminderd worden in aantal en de samenwerkingsverbanden moeten tenslotte geografisch gelijklopen met de nieuwe regio's.

Bovendien moeten de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden **transpanter**. Gemeenteraadsleden moeten efficiënter en actiever op de hoogte worden gebracht van het beleid en de uitvoering ervan in de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Zo moeten de verslagen van raden van bestuur automatisch aan gemeenteraadsleden bezorgd worden per mail.

Wie waar namens de gemeente zetelt, is informatie die duidelijk **op de gemeentelijke website** moet staan, samen met de ontvangen vergoedingen.

1.3.1.2. Gemeenteraad online volgen en archiveren

PRO pleit ervoor om de gemeenteraden online te kunnen raadplegen en als archief beschikbaar te stellen voor het publiek.

1.3.1.3. Uitbreiding bekendmakingsplicht in het decreet lokaal bestuur

Er zijn veel schepencolleges die hun bestuursdocumenten zo weinig mogelijk willen laten inkijken, zowel door gemeenteraadsleden als door burgers.

PRO is voor de overname van het Waalse decreet in het Vlaamse en Brusselse Gewest.⁴ De uitgebreidere transparantieplichtingen in het Waalse transparantiedecreet⁵ moeten daarom ook in het Vlaamse decreet lokaal bestuur⁶ worden opgenomen.

De tekst verplicht gemeenten en provincies om uiterlijk vijf volle dagen voor die van de gemeenteraad het concept van de beraadslagingen en samenvattende nota's over de agendapunten van de openbare vergadering van hun raad openbaar te maken.⁷

De enige meegedeelde persoonsgegevens zijn de namen van de vertegenwoordigers, gekozen personen en kandidaten voor deze functies. De persoonsgegevens van andere betrokken natuurlijke personen worden geanonimiseerd.

De gemeente kan documenten openbaar maken via deze gratis tool:

deliberations.be

³ Voorstel Peter Reekmans - De Vlaamse Ziekte

⁴ <https://transparencia.be/>

⁵ <https://wallex.wallonie.be/sites/wallex/contents/acts/69/69946/1.html> - art 3

⁶ <https://lokaalbestuur.vlaanderen.be/werking-bestuur/bekendmakingsplicht>

⁷ https://www.stradalex.com/fr/sl_news/document/sl_news_article20220719-6-fr

We merken dat transparantie soms ingeperkt wordt door bijvoorbeeld teksten online in de vorm van foto's beschikbaar te stellen, waardoor ze niet door zoekrobots worden geïndexeerd. PRO wil dergelijke vormen van obstructie door regelgeving verbieden.

1.3.2. Wijzigingen meerjarenplan voorleggen aan gemeenteraad

Prioritaire doelstellingen die gewijzigd worden, moeten door het Schepencollege toegelicht worden aan de gemeenteraad. We willen echter dat alle wijzigingen aan de gemeenteraad toegelicht worden omdat het begrip 'prioritair' subjectief kan ingevuld worden.

Voor de opvolging van het programma Pepperflow gebruikt worden, zoals in Meise. We willen dat het Vlaams Gewest een dergelijk programma voorziet voor alle gemeenten.

1.3.3. Rapporten Audit Vlaanderen openbaar maken

De rapporten van de audits over de gemeentelijke werking moeten publiek beschikbaar zijn. De burger heeft het recht om te weten hoe zijn/haar gemeente beheerd werd en wordt.

De verslagen moeten op de gemeentelijke website aangekondigd en gepubliceerd worden. Namen (van personeelsleden) moeten uiteraard in de rapporten anoniem gemaakt worden indien andere wetgeving die vereist.

1.3.4. Motiveringsplicht bij overruling beslissing administratie

Wanneer het Schepencollege beslissingen van de administratie overruled, dan dient zij dit bekend te maken en te motiveren bij de gemeenteraad.

1.3.5. Financieel

Jegemeentetelt.be standaard uitbreiden naar alle Vlaamse gemeenten

De huidige applicatie is zeer overzichtelijk en nuttig. Dit moet de burger toelaten om:

- te vergelijken in tijd
- te vergelijken met andere gemeenten
- relatieve cijfers (per inwoner) te evalueren
- inkomsten en uitgaven vergelijken, maar ook ander cijfers (rond veiligheid verkeer en criminaliteit)

We stellen voor dat deze applicatie in zijn geheel door het Vlaams Gewest wordt beheerd en gefinancierd. Momenteel dienen gemeenten bij te betalen voor extra informatie, terwijl dit de logica zelve zou moeten zijn.

Subsidies

Naar analogie met het [Vlaamse Gewest](#) moet ook de gemeente transparant zijn rond de subsidies die zij uitkeert. We willen dat het overzicht gepubliceerd wordt op de gemeentelijke website.

Verenigingen die gemeentelijke subsidies krijgen moeten dit bovendien transparant (inclusief bedrag) publiceren op hun website.

Netto-actief als financiële barometer in plaats van bruto-schuld

Het financiële vergelijkingspunt voor gemeenten in communicaties en media is momenteel de bruto schuld per inwoner van een gemeente. Dat is echter geen goed vergelijkingspunt. Vergelijk zelf even. Een gezin met een huis ter waarde van 400.000 € en een schuld van 200.000 € is beter af dan een gezin zonder schuld en zonder huis. Kortom, het **netto-actief per inwoner**⁸ of netto-schuld (vermogen - schuld) is de enige correcte financiële barometer, niet de bruto-schuld.

Het is deze fixatie op de bruto-schuld per inwoner die overheden (zowel lokaal als regionaal/federaal) aanzet om hun financiën te mismeeesteren, zoals het verkopen van vastgoed en tot zogenaamde sale & lease back operaties.

We willen dat voortaan altijd het netto-actief per inwoner vermeld wordt in communicaties mbt de financiële toestand van een gemeente ipv enkel de bruto-schuld (per inwoner).

1.4. Ombudsdienst ipv politiek dienstbetoon

Eén van de vernieuwingen van de ‘nieuwe politieke cultuur’ na de affaire Dutroux was de betugeling van het politieke dienstbetoon waarmee lokale politici de sympathie (en stemmen) van kiezers kunnen winnen. We merken dat deze cultuur nog niet overal is verdwenen.

We willen er definitief komaf mee maken en willen daarom een formeel **verbod op ‘zitdagen door politici’**. Politici moeten wel aanspreekbaar blijven, maar mogen geen zitdagen ‘organiseren’.

Het gemeentedecreet bepaalt dat een gemeente een ombudsdienst kan oprichten, maar is niet verplicht.⁹ We zijn voorstander van een decretale **verplichting van een gemeentelijke ombudsdienst**.. Deze functie kan uitgevoerd worden door de informatie- of communicatieambtenaar.

1.5. Meer controle

1.5.1. Automatische controles door Audit Vlaanderen

De werking van gemeenten en hun verbonden rechtspersonen moet beter worden opgevolgd. Kleinere gemeenten hebben echter geen budget om een eigen inspectiedienst uit te bouwen zoals bijvoorbeeld de stad Antwerpen. Voor zover dit nog niet gebeurt stellen we daarom voor dat Audit Vlaanderen automatisch controles doet volgens dezelfde criteria die de Inspectie van Financiën van de stad Antwerpen hanteert ;

⁸ Rubriek II 'Netto-Actief' in de rubriek Passiva van de jaarrekening van gemeenten

⁹ Gemeentedecreet, artikel 303. (01/01/2019- ...)

- voor belangrijke overheidsopdrachten boven een bepaald bedrag (naleving Wet Overheidsopdrachten)
- voor audits van eerstelijnscontroles
- voor audits van interne werkprocessen (efficiëntie, functiescheiding, naleving regelgeving,...)
- voor ad hoc onderzoeken naar mogelijke onregelmatigheden

1.5.2. Ondersteuning van gemeenteraad

De gemeenteraad moet als wetgevende macht de uitvoerende macht (schepencollege) controleren. We vinden dat ze daarvoor ad hoc beroep moet kunnen doen op Audit Vlaanderen.

Budgetcontrole is ook voor raadsleden moeilijk te volgen. Hiervoor moet administratief personeel ingezet worden om de raadsleden toe te lichten.

1.6. Geen politieke benoemingen meer

Het is een gerucht of publiek geheim dat in vele gemeenten bij benoemingen van gemeentepersoneel nog altijd de 'wet van de lange arm' geldt. Politieke benoemingen zien we trouwens ook in gemeentelijke rechtspersonen en/of rechtspersonen waar de gemeente aandeelhouder is.

Aanwervingen willen we niet meer intern of lokaal organiseren, maar via externe aanwerving zoals bijvoorbeeld Selor of het Vlaams Gewest. De inhoud van technische testen mag daarbij niet gekend zijn door lokale politici en ambtenaren.

1.7. Eén deontologische code voor alle gemeenten

Het decreet Lokaal Bestuur legt op dat steden en gemeenten een deontologische code voor hun mandatarissen moeten opstellen. Lokale besturen hebben niet alleen veel vrijheid om die deontologische codes in te vullen, het ontbreekt ook vaak aan organen die zich over mogelijke overtredingen kunnen buigen. [Amper een op de drie gemeenten heeft een dergelijk integriteitsbureau.](#)

PRO wil daarom **één gedetailleerde deontologische code in het decreet lokaal bestuur** opnemen in plaats van allerlei verschillende codes per gemeente.

PRO wil dat het Vlaamse Gewest (**binnen Audit Vlaanderen**) een **integriteitsbureau** opricht en voorziet die zich kan uitspreken over mogelijke overtredingen binnen een gemeente.

2. HOE KRIJGT DE BURGER MEER IMPACT OP HET BELEID?

2.1. Hoe kan de burger meer deelnemen aan het beleid ?

Een participatiereglement is verplicht bij decreet ! ¹⁰

Heeft uw gemeente al een participatiereglement ? Er moet namelijk een participatiereglement zijn conform het gemeentedecreet (art 304 § 5).¹¹¹² Als dat er nog niet is, moet dat voor PRO opgesteld worden.

Het Decreet over het Lokaal Bestuur geeft aan de gemeenten en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn namelijk de opdracht om inwoners zo veel mogelijk bij het beleid te betrekken. Elke gemeente en elk OCMW nemen de nodige initiatieven om de participatie met de burgers te bevorderen

Een participatiereglement beschrijft de verschillende inspraakvormen, gaande van verzoekschriften, spreekrecht, petitie tot volksraadplegingen.

Ook gelote burgerraden opnemen in decreet

We zien dat gelote burgerraden nog ontbreken in het decreet met participatie-instrumenten. PRO pleit ervoor om ook gelote burgerraden op te nemen als mogelijk participatie-instrument.

De keuze van thema's kunnen door de gemeenteraad gekozen worden, ofwel door de bevolking die dan via het petitie recht gekozen worden.

Gelote burgerraden zijn nodig voor brede en belangrijke thema's, die veel impact zullen hebben op de toekomst (tijd, ruimte en financieel), zoals bijvoorbeeld een RUP, een circulatieplan of een herinrichting van het dorpscentrum.

Gelote burgerraden geven slechts advies - voor alle duidelijkheid; ze hebben geen beslissingsmacht.

Burgerrapport (Citizens review)

Het is belangrijk dat mensen vooraf goed **geïnformeerd** zijn bij **volksraadplegingen**. PRO wil daarom dat kiezers/stemmers een 'burgerrapport' ontvangen wanneer ze moeten beslissen.

Een burgerrapport is een rapport dat informatie bevat rond alle aspecten van een thema of een vraag dat in een volksraadpleging wordt voorgelegd aan de burger:

¹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=3bduAf85RS8>

¹¹ <https://www.kortom.be/kennis/8720/faq-wat-moet-in-het-verplichte-participatiereglement-voor-lokale-besturen-staan>

¹² <https://lokaalbestuur.vlaanderen.be/werking-bestuur/burgerparticipatie>

- cijfers, financieel
- juridisch: zowel regelgeving van gemeentelijk niveau als van hogere beleidsniveaus
- informatie dat vergelijking mogelijk maakt (historisch en geografisch)
- overzicht van opinies

Het burgerrapport vermeldt de bronnen van de gepubliceerde informatie.

Het burgerrapport moet de burger toelaten een weloverwogen oordeel te vormen. Het bevat geen aanbeveling.

Het 'burgerrapport' is gebaseerd op het Oregon model dat er wordt toegepast in de VS sinds 2010 (CIR - Citizens Initiative Review). Het vertrekt van een panel van 18-24 gelote burgers die zo representatief mogelijk zijn voor de bevolking. Het panel bestudeert alle **pro's en contra's van de voorstellen** gedurende vijf dagen, met hulp van experts.

Daarnaast stelt het panel een rapport op met **feiten en cijfers** waarover ze onderling eens zijn, samen met het aantal leden dat voor en tegen de voorstellen zijn. Dit rapport wordt dan aan het publiek voorgesteld via de pers.

Kiezers krijgen dit rapport ook **samen met hun kiesbrief** voor een volksraadpleging. Meer en meer mensen hebben er meer vertrouwen in de rapporten van burgerpanels dan in de informatie van overheden of media, zo blijkt uit studies.

Een voorbeeld van een nuttig burgerrapport is een overzicht van de mogelijke wijzigingen **in geval van fusies van gemeenten**.

Van adviesraden naar burgerraden/dorpsraden

In het verleden werden gemeentelijke adviesraden opgericht om extra input te geven aan de gemeenteraad. Het was ook een manier om burgers te betrekken bij het beleid.

Het gemeentedecreet bepaalt dat er twee verplichte adviesraden zijn: de gecoro en de jeugdraad. Adviesraden zijn een redelijk besloten gebeuren en daardoor een beetje ingedommeld. We willen dit **instrument van burgerparticipatie herwaarderen** zodat ze meer gaan functioneren als (niet-gelote) burgerraden. De Wakkere Burger vzw heeft hiervoor goede voorstellen. We sommen er hier een paar op.

Adviesraden zijn doorgaans samengesteld uit verenigingen en organisaties. Het aantal onafhankelijken (niet georganiseerde burgers) in een adviesraad wordt dikwijls beperkt (volgens interne reglementen). We pleiten ervoor om deze beperking op te heffen. Ons doel is immers om een adviesraad **zo divers en representatief mogelijk te maken**.

Vergaderingen moeten bovendien toegankelijk zijn voor mensen die niet opgenomen zijn in de ledenlijst.

Adviesraden hebben in principe de opdracht om advies te verlenen aan een gemeentebestuur. We willen dat adviesraden zich **ook** (kunnen) uitspreken over **thema's buiten de bevoegdheid van een gemeentebestuur**.

Adviesraden beperken hun activiteit doorgaans tot vergaderingen en zijn dus vooral met zichzelf bezig. We willen dat adviesraden ook **activiteiten** organiseren die **toegankelijk** zijn

voor iedereen, zoals bijvoorbeeld vormingsactiviteiten. Een deel van de voorziene subsidies mag volgens ons enkel dienen voor publiek toegankelijke activiteiten.

Zo willen we dat adviesraden regelmatig **info- en debatavonden** organiseren die publiek en online toegankelijk zijn. Ook een gemeentebestuur kan voor ons een adviesraad daartoe de opdracht geven.

Een advies van een adviesraad dient volledig (volledig weergave) en **breed gecommuniceerd** te worden op de gemeentelijke website (in de nieuwsrubriek bij publicatie).

Adviezen moeten van PRO bovendien **besproken** worden **door de gemeenteraad** wat nu niet altijd het geval is. Dit moet wettelijk verankerd worden in het gemeentedecreet.

Spreekrecht voor voorzitters (of afgevaardigden) van adviesraden

PRO wil dat afgevaardigden (bijv. voorzitters) van adviesraden spreekrecht hebben op gemeenteraden.

Adviesraden worden uitgenodigd om aanwezig te zijn op gemeenteraden zodat hen rechtstreeks vragen kunnen worden gesteld.

2.2. Hoe de burger overtuigen tot deelname aan het beleid ?

Inspraakcultuur

Inspraak beperkt zich niet tot een paar instrumenten, zoals referenda, een gemeentelijk petitieright, een inspraakplatform of subsidies. De instrumenten worden bovendien te weinig of verkeerd gebruikt. Inspraak en participatie moeten deel uitmaken van onze gemeentelijke cultuur. Het is een mentaliteit, zowel aan de kant van de overheid als aan de kant van de burger. Men kan die mentaliteit langs beide kanten wijzigen met een beleid van ingrepen die op elkaar afgestemd zijn.

We zien hier voor onszelf en de gemeentelijke overheid twee doelstellingen.

Een eerste is ervoor zorgen dat **meer mensen én beleids mensen WILLEN deelnemen aan maatschappelijk debat en besluitvorming**. Kortom, hoe kunnen we mensen prikkelen en engageren om deel te nemen aan debatten en besluitvorming. Met debat bedoelen we uiteraard niet de gesprekken op sociale media of in informele kring die niet verder geraken dan platitudes en wederzijdse verwijten. Een debat moet per definitie informatie en argumenten bevatten.

Hoe ?

1. Het uitlokken en organiseren van debat onder mensen hoeft zelfs niet perse (direct) tot regelgeving te komen. Het is soms al voldoende dat het op de agenda wordt gezet, dat er naar een oplossing wordt gezocht.

2. Aantonen dat deelname aan debat wel degelijk nuttig is; oa door positieve feedback - de cases belichten waar publiek wel het verschil gemaakt hebben. Deelname moet immers impact hebben. Daarom pleiten we onder andere voor het bindend karakter van volksraadplegingen (referenda).
3. We/overheden zullen zelf onderwerpen moeten aanreiken. Er kunnen eenvoudige niet controversiële laagdrempelige kleinschalige onderwerpen genomen worden. De aandacht trekken naar een onderwerp. Je kan zo snel een succeservaring aanbieden.
Onderwerpen aanreiken die mensen gevoelig maken dat ze wel degelijk relevant zijn.
Voorbeeld: Hoe moet een straat ingericht worden ? Hoe moet de publieke ruimte ingericht worden ? Qua stijl of functioneel ? Bijv straatverlichting,

Een tweede doelstelling is het faciliteren en reclame maken voor **doe-het-zelf-initiatieven en burgerinitiatieven**, maw burgers die zélf dingen willen doen en veranderen.¹³

We willen daarnaast de rol spelen **van de kritische burger**. Zo willen we problemen bottom up detecteren waarover gezwegen wordt en een **debat lanceren over thema's waarover geen politiek debat gevoerd wordt**; omdat politici er niet uitgeraken of omdat beslissingen lastig zijn om te nemen. Politici overleggen namelijk meestal niet, maar ze onderhandelen onderling op een harde manier om er zoveel mogelijk politieke munt uit te slaan. Ze moeten zich namelijk profileren om opnieuw verkozen te geraken.

Een lokale democratie staat dicht bij de mensen en kan op dat niveau makkelijker een **inspraakcultuur** uitbouwen die dan **opgeschaald** kan worden **naar hoger beleidsniveau**.

Budget

De **begroting** moet hiervoor de nodige middelen voorzien.

Inspraakambtenaar

Zoals hierboven vermeld willen we een participatie- en inspraakcultuur creëren met een geheel van maatregelen die op elkaar zijn afgestemd. Om al deze maatregelen en ingrepen te organiseren en op elkaar af te stemmen, wordt dit best door één persoon aangestuurd.¹⁴

Deze ambtenaar moet er naar streven dat zoveel mogelijk mensen uit zoveel mogelijk wijken en groepen deelnemen, met aandacht voor kwetsbare groepen die klassiek weinig deelnemen.

Deze ambtenaar moet inhoudelijk verantwoording afleggen aan de gemeenteraad, niet aan het Schepencollege. Het is belangrijk dat deze ambtenaar.

¹³ <https://socius.be/hoe-kunnen-gemeenten-lokale-burgerinitiatieven-laten-bloeien/>

¹⁴ Zie functiebeschrijving gemeente Kortenberg

3. HOE KAN DE GEMEENTERAAD REPRESENTATIEVER ?

Politici hebben een aantal aanpassingen ingevoerd om de kiesresultaten te beïnvloeden. Ze willen namelijk geen protestpartijen en geen nieuwe partijen in gemeenteraden. Want met minder partijen kunnen we gemakkelijker een coalitie vormen, is ook de redenering. Een fout uitgangspunt, aldus PRO.

Voor PRO moet een verkozen orgaan zoals de gemeenteraad in de eerste plaats een vertegenwoordiging zijn van de samenleving. Daarom moeten dergelijke ingrepen terug afgeschaft worden.

3.1. Afschaffing imperiali systeem

Imperiali is een methode om bij verkiezingen het aantal beschikbare zetels te verdelen in functie van de voor de deelnemende partijen uitgebrachte stemmen.

Het Imperiali-systeem is genoemd naar de katholieke Belgische senator Pierre Guillaume Imperiali des Princes de Francavilla die het systeem in 1921 voorstelde om de vele kleine politieke lijsten (een gevolg van de verruiming van het kiesrecht en daarmee het kiezerskorps), ten opzichte van de lijsten met een beduidend stemmenaantal te benadelen.

PRO wil dit systeem afschaffen en vervangen door een evenredige vertegenwoordiging.

AUTEURS

Aan dit document werkten mee :

PRO de burgerlobby (initiatiefnemer) : Erwin De Clerck, Yves Bruggeman, Joris Verspecht,
Gilbert Jonkers, Xavier Hion, Jan Baestaens

Volt: Jordy Van Poucke

Eerlijk & bezorgd: Rita Tyvaert

Bocholt beleeft: Toon Geusens

De Cooperatie: Jan Huub Nas

Aangepast en goedgekeurd door de algemene vergadering van PRO op 25/3/2023